

Discussion ved Landhuusholdningsfællesskabets Møder.

Mødet den 26de Februar 1862.

En Discussion over Arbejderforholdene indleedes med følgende Foredrag af:

Statsraad Tesdorpf. De vil sikkert ansee det for at være betimeligt, mine Herrer, at Landhuusholdningsfællesskabet søger i sine Møder at henlede Opmærksomheden paa adskillige Forbrugt direkte vedkommende saakaldte brændende Spørgsmaal, at reise en Discussion angaaende Forhold, hvilke ikke alene ere af stor Betydning for selve Agerbruget, men som saamtidigt i Ordets egentligste Forstand berøre hele vort danske Samfunds Velvære.

Opfaste vi da det Spørgsmaal: Hvori bestaaer Landets egentlige Formue? møder os som Hovedfaktorer Forbunden paa den ene Side og Landets Arbeidskraft paa den anden. Denne sidste i sine mangfoldige forskjellige Nuanceringer grupperer sig i det Væsentlige omkring Massen af Befolkningen, der hos os er kaldet til at søge sit Erhverv ved Bearbejdningen af Forbunden. Vi feile neppe, naar vi forudsætte, at vort Samfunds Velvære for en meget stor Deel afhænger af en heldig Anvendelse af den store Arbeidskraft, der er kaldet til at bearbejde Jorden. Dens heldige Afbenyttelse betinges imid-

lertid i den Grad af denne Klasses virkelige Velvære, at en kraftig og sund Anvendelse ifkun da vil kunne tænkes gennemført, hvor Arbeidernes berettigede Fordringer med Hensyn til deres Andeel i Jordens Udbytte er steet Fyldest. Vi gjøre derfor, m. H., vort Samfund en Tjeneste, ved at henlede vor Opmærksomhed paa de Vilkaar, under hvilke vore Arbeidere paa Landet i Almindelighed leve og udføre deres Gjerning, hvorved jeg imidlertid maa forudskikke den Bemærkning, at jeg kun tager Ordet i dette Spørgsmaal, fordi det forekommer mig, at vi ei tør lade det hvile længere, ikke fordi jeg i nogen Maade føler mig kompetent til at besvare det tilfredsstillende; dertil fordres et langt næriere Kjenndskab til Landets forskjellige Egne, end jeg er i Besiddelse af, ligesom dets nogenlunde udtømmende Behandling jo samtidig vil kræve en Tid, som jeg her ikke raader over. Det vilde maastee være tjenligt, at Spørgsmaalet blev gjort til Gjenstand for en Priisopgave, hvorved jeg kunde ønske, at Kræfter kom i Bevægelse, som klart overstuede disse omfattende Forhold.

Arbeidsklassen i Danmark er, sammenlignet med de samme Klasser i en Deel af Europas gamle Culturlande, langt fra stillet ugunstig, thi om end 66 pCt. af Landets Befolkning direkte lever af Jordbruget, er en Befolkning af ifkun 2600 Indvaanere pr. □ Mil ikke større, end at den maa kunne finde et ordentligt Udkomme paa en saa frugtbar Jordbund som den danske. Dette stadfæstes jo ogsaa derved, at for saa Nar tilbage et meget betydeligt Antal af fremmede Arbeidere søgte og fandt Erhverv i vort Land, og at Danmark stadig fremdeles synes at kunne være tjent med at lønne fremmede Kræfter. Det kan derfor ei heller siges, at her hersker nogen egentlig Nød blandt Arbeiderbefolkningen, hvorved det forøvrigt ikke skal være udtalt, at Arbeiderne paa Landet hos os i Almindelighed leve under heldige Vilkaar. — Jeg skal tillade mig at henlede først og fremmest Deres Opmærksomhed, m. H., paa de Vanskeligheder, hvormed vore Arbeidere have at kæmpe i en Deel Egne af Landet.

Arbeideren, der ubelukkende er henviist til med sin Familie at skulle leve af sine Hænders Gjerning, hvilket jo er Tilfældet med vor talrige Indsidderklasse og alle de Huusmænd, som maae henregnes til de jordløse, maa det især være magtpaaliggende, at han kan gjøre Regning paa stadigt Erhverv Aaret rundt. Dette er navnlig den Fordring, som Gaardmændene i mangfoldige Egne af Landet ikke tilfredsstillte. Gaardmanden holder i Reglen ikke af Huusmanden som Arbeider, han foretrækker at udføre sin Gjerning med faste, det vil sige ugifte Folk, og det er ikkun, naar det storter paa diøse, eller naar han periodisk har Behov for en forsøgt Arbeidskraft, at han tilkalder Huusmanden; i Almindelighed hylber han det Princip: med den mindst mulige Anvendelse af Arbeidskraft at drive sin Bondegård. Denne temmelig almindelige Bestræbelse fra Gaardmændenes Side at kunne undvære Huusmændene gjør de sidste Stilling i mangfoldige Tilfælde mislig, for ikke at sige farlig.

Vi maae dernæst erkende, at de stedse stigende Værdier af Livets Fornødenheder stærkt trykke den gifte Arbeider. Neppe nogen foregaaende Tidsperiode kan opvise tilsvarende opadgaaende Værdier paa Eksistensmidlerne som dem, vi have oplevet i de sidste 20 Aar, hvortil vi vel kunne sige, at Ophævelsen af den engelske Kornlov i 1846 og Opdagelsen af Guldminerne i Kalifornien og Australien hovedsagelig have givet Impulsen. Sammenligne vi Perioden fra 1820 til 46 med Perioden fra 1846 til 62, da er, ifølge Kapitelstarten og de i „Verlingske Tidende“ opgivne kjøbenhavnske Torvepriser, Produkternes Værdi stegen saaledes:

Hvede	med	47	pCt.
Rug	„	38	„
Byg	„	54	„
Erter	„	58	„
Flejsk	„	56	„
Smør	„	64	„
Brænde	„	22	„
Uld	„	36	„

3 lignende Forhold ere Priserne stegne paa Kaffe, Hør, Blaar og Læder og omsider paa Huusleien.

Vi have alt før anført, at Landets Befolkning i Almindelighed maa ansees for at staae i et heldigt Forhold til Jordens Productionsevne. Dette ubeluffer imidlertid ikke, at vi ogsaa maae henvise til den stadig stigende Befolkning, der i flere Egne af Landet truer med at vore udover det Behov, Agerbruget har under vore gængse Forhold. Vi have paa Derne en Gjennemsnitsbefolkning af rigeligt 3100 Indvaanere pr. □ Miil (Kjøbenhavn ikke iberegnet), hvilket giver næsten 1 Sjæl paa 3 Tdr., med hvilken Befolkning England driver sit forholdsvis intensive Agerbrug, medens Mecklenborg nøies med at drive sit indbringende Agerbrug med 1 Sjæl paa hver 4 Tdr. Land. Hvor en Befolkning af 3000 Indvaanere pr. □ Miil kraftig afbenyttes, vil denne kunne afgive de fornødne Hænder til endog en intensiv Kultur.

Vi maae dernæst indrømme, at den stedse vorende Udparcellering i Længden indvirker ugunstigt paa Arbejderklassen, thi uden Sammenlægning jevnfides vil den medføre Armod uden en samtidig Velstand, som kan modvirke Armoden ved at give Fortjeneste.

Stærkt trykkes Arbejderklassen paa Landet ved Manglen paa funde Boliger; det er baade den nuværende og den opvoksende Generation, der sukker under en Byrde, hvilken den med egne Kræfter mindre og mindre seer sig istand til at kunne magte.

Det tvungne Fattigvæsen er et nødvendigt Onde, men det er et Onde, thi det virker slappende paa Arbeidsgiveren og Arbeidsmanden, det opløser et christeligt Forhold mellem den, der giver, og den, der modtager, svækker Medlidenheden og Godgjørenheden hos Huusbonden, svækker Taknemmeligheden og Selvsjælelsen hos Arbeideren.

Som fremdeles medvirkende Grunde til Arbeidernes mindre heldige Stilling troer jeg dernæst at maatte anføre Fruentimmernes mangelfulde Opdragelse, der fremtræder ved deres

Mangel paa Sands for Orden i Huus og Have, i Pasningen af Børnene og i Henseende til deres egen Person. De mangle Sands og Drift til at foretage sig noget paa egen Haand, de arbejde for lidt i deres eget Hjem. Herfra gives jo en stor Masse hæderlige Undtagelser, men skulle vi bedømme Massen af vore Huusmandskoner, kunne vi neppe udtale nogen anden Mening.

Bonden lever nu mindre sammen med sine Folk end tidligere, men da han i Reglen, hvad Opdragelse og Dannelselse angaaer, ikke staaer synderlig høiere end den fattigere Deel af Befolkningen, mangler han ogsaa den rette Autoritet: moralisk Overlegenhed. Det er deraf en Følge, at der ogsaa fra Tjenestefolkenes og Huusmændenes Side gjør sig en feilagtig Opfattelse af Forhold og Selvstændighed gjeldende. De raade sig selv for meget og holdes ei til en moralisk Orden. Gildernes Hyppighed er til Skade for en sund Samfundsorden og ikke mindst til Skade for Arbeidsbefolkningen.

Vel er Drukkenskab i Aftagende, men ikke desto mindre maa den stærke Rydelse af Brændeviin (24 Potter pr. Individ) stadig henregnes til Onderne, hvilket vel især i Sylland er en væsentlig Grund til Arbeidsmandens daarlige Stilling.

Endelig tør vi ei lade være at nævne, at letfjindige og for tidlige Egteskaber i mangfoldige Tilfælde have indvirket uheldigt paa den arbejdende Befolkning og tillige ofte tynget svært paa vedkommende Commune. I det foregaaende har jeg kortelig søgt at nævne for Dem de Grunde, der efter min Formening i det Væsentlige bidrage til at gjøre Arbeidsbefolkningens Stilling paa Landet mindre heldig. Langt vanskeligere vil det være at paapege Veien, ad hvilken den talrigste Klasse af et Lands Befolkning kan ophjælpes. Vi staae ligeoverfor en saadan Masse af herpaa indvirkende Forhold, at hele Samfundets Organisme faa godt som burde drages ind i Sagen, saafremt vi grundig vilde behandle Spørgsmaalet angaaende Forbedringen af Arbeidernes Kaar.

Jeg har alt yttret, at, afføet fra Mangel paa Tid, vilde

en saadan Undersøgelse overskride de Kræfter, jeg raader over, og jeg nødes derfor til at indskrænke mig til at paapege de Veie, som jeg efter mine Erfaringer i Livets Skole antager at ville indvirke heldigt paa Arbeidernes Velvære i Almindelighed.

Jeg har troet at burde henlede Opmærksomheden paa den Vanskelighed, Arbeideren har i forskjellige Egne af Landet ved at finde Beskæftigelse hele Aaret rundt; har troet at burde høre, at med den i Landet værende Arbeidskraft vil et mere intensivt Agerbrug kunne gennemføres. Det ligger alt i disse Udtalelser, at jeg nærer den Overbeviisning, at en væsentlig forøget Virksomhed med Hensyn til Jordens Behandling vil indvirke særdeles gunstigt paa Arbeidernes Vilkaar paa Landet. Stod det i vor Magt, m. H., at gennemgaae alle Landets Agerbrug, vilde vi erfare, at Jordens Nettoudbytte staaer i et nøiagtigt Forhold til den Arbeidskraft, som paa en fornuftig Maade anvendes paa den. Af alle Skjeldnere, der ere til paa Jordfloden, er Jordbunden den rebeligste, den nægter aldrig Tilbagebetaling af hvad vi have betroet den, den kræver kun stundom Tid dertil; lad os derfor ikke være karrige ved Anvendelsen af den Arbeidskraft, der tilbyder sig for os, lad os tværtimod ved alle de Midler, der staae til vor Raadighed, drage Omsorg for, at den stadig afbenyttes Landet rundt.

Det er imidlertid ikke nok, at vi sysselsætte Arbeiderne; man vil overalt være enig i, at det er rigtigere at holde Arbeideren i Beskæftigelse end at ernære ham og hans Familie ved Almisse eller ved Communernes Bistand; men det er vanskeligt at blive enig med sig selv om at høre Arbeideren en rundelig Fortjeneste, allermest naar der er nok, der tilbyder sig, og dog vil det forholde sig med Arbeideren, ligesom det forholder sig med Jorden: denne giver i Forhold til den Pleie, vi anvende paa den, — hiin præsterer Arbeide i Forhold til det Bederlag, vi høre ham. Denne Regel staaer fast overalt, og vil allermest finde sin Anvendelse paa den danske Arbeider, der, vel ledet, vel behandlet og godt betalt, vil præstere alt, hvad der med Billighed kan forlanges af en tro Arbeider, vil

funne taale Sammenligning med endog de dygtigste Folkestammers Arbeidspræstationer i Europas gamle Culturlande. Jeg har gjort mig Umage for at komme til Kundskab angaaende det Bederlag, vi hde Arbeiderne i Kongerigets forskjellige Egne, og kan ifkun udtale, at disse samlede Meddelelser have gjort det Indtryk paa mig, at vore Arbeideres Fortjeneste ikke staaer i et passende Forhold til Værdierne af Livets Fornødenheder. Største Parten af Indberetningerne, jeg har modtaget, udvise en Fortjeneste af 150 Rdlr. om Aaret — lidt meer og lidt mindre — for den giste Arbeider, den forsøgte Fortjeneste ved Affordarbeidet iberegnet, imedens ifkun et Par enkelte af Beretningerne udvise en Fortjeneste for Arbeideren af indtil 180 Rdlr. Her vilde jo være en meget viid og — lad mig tilføie — en meget taknemmelig Mark til at anstille Betragtninger om, hvorvidt Fortjenesten svarede til Arbeidernes Krav, efterat man i Forveien var blevet enig om, hvilke Krav man vilde indrømme, men Meningen med mine Bemærkninger er jo kun at ville forsøge at indlede en Discussion, og jeg vil derfor nøies med at gjentage en tilbligere Ytring, at Arbeideren i Reglen arbeider i Forhold til det Bederlag, der bydes ham.

Ved at omtale Arbeiderforholdene paa Landet, kunne vi ei lade være at streife over paa det nærbeslægtede industrielle Gebet. Jeg har jo allerede før tilladt mig at bemærke, at vi i enkelte Egne af Landet til sine Tider raade over en Arbeidskraft, som Agerbruget har ondt ved at hyskelsætte, ikke at tale om, at vi endnu overalt paa Landet finde en ikke uvæsentlig Brøkdeel af Befolkningen, der lever af Huusflidens Frembringelser. Jeg nægter ikke, at jeg vilde ansee det for særdeles beklageligt, saafremt vi ad Lovgivningens Vej, især igjennem Tolbvæsenet, skulde quæle den hos os i de senere Aar fremadgaaende industrielle Virksomhed, og samtidigt knuse den langt fra ubetydelige Rest af Huusflidspræstationer.

Alt før er der bemærket, at i Tidernes Længde vilde en større og større Udparcellering stærkt ramme Arbeiderklassen, især saafremt det eneste rigtige Korrektiv: Friheden til Sammen-

lægning holdes borte. Vi tale derfor Arbeidernes Sag, naar vi fordre Frihed for Sammenlægning.

Vi have ligeledes berørt Boligerne's Utilstrækkelighed og deres stundom sørgelige Beskaffenhed. — Da jeg modtog mine Eiendomme for 22 Aar siden, begyndte jeg med at opføre en Deel nye Staldlængder til Køer, Sviin &c.; jeg var bleven færdig med en Svinestald, og en meget hæderlig Bondemand traf sammen med mig i denne Stald, netop da jeg betragtede den med Tilfredsstillelse. Paa mit Spørgsmaal, hvorledes han syntes om den, svarede han mig ikke uden Bitterhed: „Naar nu Deres Sviin skal boe saaledes, hvorledes skal da Deres Arbeidere boe?“ Jeg tog hans Svar tilsinde, og har senere søgt og søger stadigen at forbedre Boligerne for Arbeiderne, uagtet jeg maa erkjende, at grumme meget staaer tilbage endnu i denne Retning. Af alle en større Eiendoms Eiendele er intet saa lidet direkte lønnende og saa besværligt som Huusmandsgodset. Endog den særdeles dygtige Huusmand formaaer ikke, naar Gud har velsignet ham med Børn, at bære en Leiesgift, der staaer i Forhold til en solid Boligs med tilhørende Forblods Værdi, og dog maa den skaffes, dog maa Grundeieren opfylde den Forpligtelse, han har baade paa sine Hovedgaarde og sit Guds ligeoverfor de Hænder, der skulle bearbejde hans Grund, hvorved isvrigt en Forøgelse i Fortjeneste vil komme ham til Hjælp.

Vi have før udtalt en Forbømmelsesdom over det trængne Fattigvæsen, det vil sige, vi betragte det som et nødvendigt Onde, for hvilket vi i Samfundets Interesse skulle søge at frigjøre os saa meget som muligt. Ere vi heldige i vor Bestræbelse baade ad den ene og den anden Veie at skaffe vor arbejdsdygtige Befolkning en passende Fortjeneste, ville jo ikkun Krøbingerne, de Ublevede, Sindssvage og uforsørgede Børn samtidig med de til Arbeidet Uvillige blive tilbage. En rundeligere Fortjeneste af Arbejderklassen vil i mangfoldige Tilfælde befrie Communerne for de Gamles Underhold, og vil aabne Afgang til Anbringelse af mangt et forældreløst Barn uden

Communernes Mellemkomst, imedens de til Arbeide Uvillige bør finde en Plads i Amtets Tvangsarbeidsanstalt, som tillige med det tvungne Fattigvæsen er bleven et nødvendigt Onde.

Ungaaende vore Huusmandskoner har jeg sagt, at de mangle Opdragelse og den tilbørlige Drift til at arbejde i deres eget Hjem; at raade Bod paa denne Mangel formoder jeg vil være den vanskeligste af alle Opgaver, og dog er det den vigtigste. De, m. H., der kjende Befolkningen paa Landet fuldkommen saa godt som jeg, ville give mig Ret i, at her er meget at gjøre, men tillige at dette Meget kun vil kunne naaes gennem fortsatte mangeaarige Anstrengelser. At Skolen bør betragtes som vor Hovedstøtte er en Selvfølge; en fortrinlig Foranstaltning er velfyrede Haandgjerningskoler; de ere blevne den frelsende Havn for mangt et stakkels Pigebarn, som ellers vilde være gaaet tilgrunde. Vi bør jo tage os af Arbeiderklassen i Almindelighed, og de, der for Alvor tragte efter at fremme dens Velvære, ville ei forblive raadvilde paa Midler dertil. Jeg behøver kun at henpege paa de ikke ubetydelige Resourcer, en Deel af vore Arbeidere besidde i deres større eller mindre Jordlodder. Tillad mig at anføre et Exempel ud af min personlige Erfaring. Vi have 8 Huusmænd boende udenfor Durrupgaard, som daglig gaae paa Arbeide hos os; de have ret vel dyrkede Haver, circa 2½ Skpr. store, som for dem ere blevne en Velstandskilde. Af de 8 have de 7 (den 8de modtog først sit Huus og sin Have i Foraaret, — Haven i en simpel Forfatning) i afvigte Aar i Gjennemsnit adlet 8 Tdr. fine Spisefkartofler, som de selvfølgerlig for største Delen have solgt til 4½—5 Rdlr. pr. Td. At disse Mænd foruden Strøelse til deres Dvæg engang imellem faae et Læs Gjødning fra Gaarden, er en Selvfølge.

Det gjelder efter min Opfattelse i det Hele taget om at komme tilbage til et godt og patriarkalsk Forhold, gjelder om i Arbeiderne at see vore Medarbeidere. Vi ere allesammen medansvarlige ved Dannelsen af dem; vi modtage Drengen, naar han slipper Skolen og sine Forældres Huus; ville vi

uddanne en god Arbejder, bør vi begynde ved Drengen; en ordentlig, flittig og sparsommelig Dreng, der vænnes til at bringe sit lille Overflud ind i Sparekassen, er sikker paa at blive en dygtig Karl, en solid Huusmand, en flink Arbejder, — hvad der vil sige meget, — og som det er en Fryd at see paa, allermeeft naar vi selv under Guds Bistand have en lille Part i hans Velvære.

Kammerherre Neergaard (Svenstrup) samstemmer fuldkommen med den foregaaende Taler, baade hvad Manglerne og Feilene ved vore Arbejderforhold og hvad Midlerne til at afhjælpe disse angaaer; kun maa han noget stærkere accentuere, at den væsentligste Grund til vore Arbejdsklassers Fattigdom ligger i Fruentimmernes daarlige Udbannelse og i deres Mangel paa Lyst til at bestille noget. De ville helst blive hjemme, og naar de blot syfle lidt om Børnene og „bøde lidt om Manden“, mene de, at de fuldelig opfyldte deres Hverv, og søge heri bestandig Udstyldning til at undslaae sig for Arbejde, der tilbydes dem udenfor Huset. Men hertil kommer, at de ere aldeles udhygtige til at føre en Huusholdning, og til at besørge Husets indre Gjerning; hvad er det f. Ex. ikke for noget elendigt og surt Bl, nogen daarlig og kraftløs Mad, noget usfælt og klæget Brød, som de lave? og det uagtet det Materiale, Manden fører til Huse, i Reglen er godt og kraftigt. Man maa derfor bestræbe sig for at danne gode Huusmødre, men paa hvad Maade dette skal skee, er ikke let at anvise. En Haandgjerningskole kan vel være et Middel, men er langtfra tilstrækkeligt; der kunne de vel lære at sye, at strikke, spinde og karte, men de øvrige og vigtigste indre Huusgjerninger lære de ikke. Han har ofte tænkt derpaa og troer, at en væsentlig Feil ligger deri, at de vordende Gaardmandskoner, Gaardmandsdøttrene, ei nyde bedre Opdragelse end de fattigste Huusmandsdøttre, og ere ligesaa ukyndige i at føre en Huusholdning som disse. Vare Gaardmandskonerne dyg-

tigere Huusmødre, da vilde det sikkert snart hjælpe paa Huusmandskonerne.

Statsraad Valentiner takker Statsraad Tesdorpf, fordi han har bragt denne Sag frem, og er aldeles enig med ham i alt det Væsentlige, navnlig i det Princip, at man fortrinsviis skal sørge for at stille den gifte Arbejder under heldigere Vilkaar; ham kan man i Reglen stole paa, han svigter ikke under forandrede Forhold, han rives ikke bort med i Krigen, ved ham skal derfor ogsaa den Arbejdsstof dannes, hvortil vi med Tryghed kunne slaae vor Lid. Men vi maae sørge for hans Velvære, betale ham godt, saa at han ei lever under trykkende Forhold, thi kun den Velstaaende er en dygtig, tro og kraftig Arbejder; naar han lider Nød er han en tvungen, flet og ofte utro Arbejder. Hele dette Forhold er af saa stor Vigtighed, af saa omfattende Betydning, at ogsaa han troer det vilde være heldigt, om det blev gjort til Gjenstand for en Priisopgave.

Vistnok bære Fruentimmerne megen Skyld for Fattigdommen, thi Indtægterne anvendes langtfra saa godt, som de kunde og burde. For at modarbejde dette, har der ved hver Skole i hans Egns 4 Sogne i de sidste 15—16 Aar bestaaet en Haandgjerningskole, hvor Smaapigerne lære at spinde, strikke, sye o. a. lg., og det er en Fornøielse at see, hvor flink det gaaer i disse, hvorfor han ogsaa troer, at de have stiftet stor Nytte. Der afholdes hvert Aar en lille Prøve, hvor et eller andet af Børnenes Arbejder fremlægges, og man maa undres over, at alle Arbejderne ere saa rene og ordentlige, selv om der er arbejdet paa dem i lang Tid; om end Børnene ikke lærte andet, saa lære de dog at vadske sig og holde sig rene, og dette er allerede en stor Ting, thi Orden og Reenlighed er dog det første og vigtigste Skridt henimod en forbedret Huusholdning. Og baade Gaard- og Huusmandsbøttre skulle besøge disse Skoler, thi de første skulle i Tiden vejlede og opføre Pigerne, de ere kaldede til en større Virksomhed end de

andre og maae derfor ikke staae tilbage for disse; men dette komme de dog ofte let til, thi medens den forberedende Uddannelse eller Haandgjerningsstole er fælles for dem begge, saa er den egentlige Uddannelse i Husets indre Gjerning, som først læres, naar de komme ud at tjene, dog ofte meget forskjellig. Den ene, Gaardmandsbatteren, gaaer hjemme hos Moderen, seer intet og lærer intet; den anden, Huusmandsbatteren, maa derimod tage Tjeneste paa et fremmed Sted, seer der noget Nytt, lærer at lyde og at passe sine Ting, og holdes til Orden, og derfor vil man og i Reglen finde, at Boelsmandskonerne ere dygtigere i deres Huus end Gaardmandsdøttrene, der ei have mere Dannelse, men vel udvikle mere Luxus. Dog er der jo naturligviis ogsaa Exempler paa, at Gaardmandsdøttrene tage ud for at lære Noget, og saaledes har f. Ex. en Gaardmandsbatter fra Nordsjælland ønsket at komme til Gjeddesdal som Undermeierste, for derved paa en bedre Maade end hun kunde hjemme at lære Melkens og Smørrets Behandling. — Men ogsaa Madlavningen er meget slet hos vore Almuefolk, saa at de endog ingen Priis sætte derpaa, men foretrække den uopslidelige Kaffejebels evige Snurren fremfor Rjødgrydens eller Grødpottens Buldren.

Professur Meldahl fremhæver, at Arbeidsmaaden og dens Ordning har stor Indflydelse paa den præsterede Arbeidsmængde og derved ogsaa paa Arbeidernes Fortjeneste. Det gjælder om at lede dem rigtigt, og at anspore dem til at udfolde Kraft og Hurtighed, og ofte er det kun ifølge gamle Vaner, gammel Slendrian at de ikke rigtig bruge deres Kræfter, men naar de først have lært at indsee og fornemme, at de langtfra behøve at overanstrenge sig for at udfolde langt mere Arbeidsdygtighed og derved fortjene mere, saa falder det dem senere naturligt. Og som et virksomt Middel til saaledes at anspore dem, mener Taleren, at Accordarbejde kan tjene, da Selvinteressens kommer med i Spillet. Han anfører som et Exempel for Nødtvungen heraf et Byggeforetagende paa Landet,

som kun skred meget langsomt frem, paa Grund af, at blot Landsbyhaandværkere og Landsbysarbeidere havde med det at gjøre. Men der blev da hentet Folk fra Kjøbenhavn, som fik Accord paa det; nogle af de tidligere Arbeidere fratraadte da, — de meente, ikke at kunne staae sig ved Accorden, — men en Deel blev tilbage, lærte snart af de kjøbenhavnske Arbeidere at benytte Tiden og Kræfterne bedre, stode sig godt derved og tjente langt mere end tidligere.

Statsraad Tesdorpf troer, at man har malet Konerne vel forte; daarligt er det, men der mærkes dog Fremskridt, og man maa ikke opgive Haabet om, at det vil blive anderledes, selv om man nu ikke kan anvise, hvad Bei der skal gaaes. Jo dygtigere Mændene blive, desto dygtigere blive ogsaa Konerne; det er nødvendigt, fordi Mændene ville fordre det, og ville uddanne og opdrage dem. Det er en stor Ulempe, at Pigerne ei drages bort fra deres Hjem og komme i et Tjendeforhold, hvor de lære noget, og hvor de tvinges til at tjene Brødet i deres Ansigts Sveed, men der mangler dem saa ofte Leilighed til at kunne komme under en dygtig Huusmoder, der er desværre ikke saa mange af dem. Ja, det skal staae klart for os, at det væsentlig gjelder Gaardmandskonerne ligesaa fuldt som Huusmandskonerne, og at vi lige saa vel bør tænke paa at anspore hine som disse, hvilket — om end vanskeligere — dog nok lader sig gjøre, f. Ex. ved at Landbosforeningerne udsætte Præmier for det bedste Bøndersmør eller lignende.

Han udtaler sig ogsaa meget fordeelagtigt om Haandgjæringsstolerne, hvoraf der er 2 i hans Sogn, og det er en Glæde og Tilfredsstillelse at lægge Mærke til Børnene; — ordentlige, reenlige, ærefjære, og bestandig afholdte og velseete i de Tjenesteforhold, hvori de komme.

Vel er Accord et Middel til at gjøre en Arbeider dygtigere, og vel bør man ikke savne noget Accordarbeide, men det er vist misligt at faae formeget. Den Arbeider maa absolut være den fjæreste, der gaaer paa Dagen med godt Mod, god

Billie og Trofskab i sin Gjerning, og desuden er der meget Arbeide, som ikke kan gives paa Accord. — Den danske Arbeider er overordentlig modtagelig for en god Behandling, han er lærvillig, arbejdsfør og kraftig, og naar han bliver behandlet godt og ledet paa den rette Maade, da kan han sættes ved Siden af ethvert andet Lands. Egentlig er det kun, naar en Arbeiderbefolkning er sunket, at Accord er et nødvendigt Middel til atter at hæve den.

Statsraad Valentiner har tidligere næsten ubelukkende brugt Accordarbeide, men har indskrænket det; naar Folkene have lært at anstrenge deres Kræfter, saa ville de ogsaa arbeide ordentlig i Daglaie, hvilket Arbeide tilbeels er uundværligt.

Tægermester Bøch (Valdbhgaard). Vi kunne vel passende dele vore Arbeidere i 3 Klasser: 1. De faste, som boe ved Gaarden i dertil byggede Huse. Disse findes endnu vel kun sjældent, men Nødvendigheden, navnlig for de større Gaarde, af at have en saadan fast Arbeidsstof, som man kan gjøre Regning paa baade i de lette og strenge Tider, vil vistnok snart gjøre sig gjeldende de allerfleste Steder, efterhaanden som Agerbruget bliver mere intensivt. Indsidderne ere usikre og ustabile og aldrig at faae, naar man meest trænger til dem. — 2. De Huusmænd og Indsiddere, der boe i en større Afstand fra Gaarden, og som maae betragtes som løse Arbeidere, for hvilke man har Brug i den travleste Tid, saasom i Høsten og ved Rodfrugtdyrkingen. — 3. Endelig de tjenende Karle paa Gaarden, der i Reglen ere ugifte og derfor hyppigt stifte Plads, men denne Ulempe vilde jo hæves, naar man søgte at knytte deres Interesse mere til Gaarden, hvilket vist ikke var saa ugjørligt.

Malkepigerne betragtes mange Gange som en lav og foragtelig Kaste, saa at ingen ordentlig Pige vil paatage sig dette Arbeide, men dette ligger vist meget i den Eigegehlighed, som de Overordnede i Reglen vise for deres moraliske Forhold.

Taleren troer det heldigt, om der kunde opstilles en bestemt Skala for Arbeidernes Fortjeneste, og ønsker at de Tilstedeværende ville udtale sig om de Betingelser, under hvilke de faae Folk. Han troer, at 150 Rdlr. er tilstrækkeligt, men har indført en vis Dagleie for de forskjellige Tider og giver ligeledes noget vist for hele Høsten. Desuden har han ordnet det saaledes, at Folkene kunne faae Naturalier til en billig Penge ved Gaarden.

Statsraad Tesdorpf. Vi maae stille Spørgsmaalet saaledes: Hvad have vi Raad til at give for Arbeidet? og have neppe Ret til at lægge an paa, kun at byde Arbeideren det mindst Mulige, han i Dieblirket kan være tjent med; hvad skal han da have, naar de kraftige Aar ere sundne, Arbeidsdygtigheden tabt, og Livets Aften stunder til? Det er haardt og ubilligt, da at henvise den, der har virket for os i sine Manddomsaar, til Fattigvæsenet, eller give ham Betlerstaven i Haanden. Har han ingen eller kun et enkelt Barn, da kan han maastee lægge en lille Smule tilside af de 150 Rdlr., naar Konen kan tjene en 30 Rdlr., men faaer han flere Børn, blot 2 eller 3, da kan kun det Allernødtørstigste staffles tilveie af en saadan Løn. Vi skulle klare for os selv, at vi give ham for lidt, og at vi kunne være tjente med at give ham mere. **Han arbeider i Forhold til som han bliver betalt.**

Da den foregaaende Taler har opfordret til at meddele, hvad Løn der gives paa de forskjellige Steder, skal han gjerne gjøre Begyndelsen med at fremføre de Vilkaar, under hvilke hans Arbeidere tjene, men dog forudstikke den Bemærkning, at tidligere gav han mindre, men da Priserne paa Livsfornødenhederne ere stegne, har han anseet det for sin Pligt ogsaa at forhøje Lønnen; det ene maa staae i Forhold til det andet. Efterstaaende er et Uddrag af Gjedsergaard's Dagleierregister:

En Dagleier paa Gjedsergaard paa Falster arbeider i 285 Dage om Aaret; derfor betales:

3 208 Dage, 2 Mk. 4 ß. i Dagløn	78 Rdlr. » Mk. » ß.
desuden indsættes i Sparekassen 4 ß	
for hver af disse Dage	8 — 4 - » -
44 Dage Accorbarbeide, à 4 Mk. pr.	
Dag	29 — 2 - » -
33 Høstdage à 1 Mk. om Dagen og	
3 Tdr. Korn, eller ogsaa 4 Mk.	
pr. Dag	22 — » - » -
	<hr/>
	138 Rdlr. » Mk. » ß.

desuden faae de Godtjøb paa Følgende:

72 Pd. Smør à 2 Mk. 8 ß, beregnes	
dem til 1 Mk. 12 ß, altsaa 12 ß	
Godtjøb pr. Pd.	9 Rdlr.
3 Tdr. Byg à 5 Rdlr., be-	
regnes til 3 Rdlr., altsaa	
2 Rdlr. Godtjøb pr. Td. 6 Rdlr.	
6 Td. Rug à 6 Rdlr., be-	
regnes til 4 Rdlr., altsaa	
2 Rdlr. Godtjøb pr. Td. 12 Rdlr.	

	<hr/>	27 — » - » -
Endelig 5 store Læs Brænde à 3 Rdlr.	15 — » - » -	

180 Rdlr. » Mk. » ß.

Aarsfortjenesten for en Mand er altsaa 180 Rdlr., foruden et godt Huus og en Have paa 2½ Skp. Land, hvoraf han i aarlig Leie kun betaler 8 Rdlr., og har iøvrigt fri Lægehjælp og Medicin.

Han troer, at denne Løn er passende, og at der ikke for det første vil være Grund til at forhøje den.

Da han tilbød Arbejderne at indsthyde 4 ß for hver Dag i Sparekassen til dem, satte de dem meget derimod, og gjorde Fordring paa at faae dem udbetalte; men da det var et frivilligt Tillsæg, nægtede han dem dette, og troer paa denne Maade heldigst at sikkre dem en opsparet Skilling til deres gamle Dage.

Kammerherre Neergaard. Hele denne Maade at ordne Arbejderforholdet paa er fortrinlig, saalænge vi have kraftige, raske Arbeidere, men naar nu Alderdommen kommer, og de Halve blive affældige, da falde de som en stor Byrde tilbage paa Eieren, thi paa Fattigvæsenet bør de ikke kastes. I Holsteen og Mecklenborg, hvor en sliq Ordning har sit Hjem, kan det maaskee nogenlunde gaae, thi der banner Gudsset en selvstændig Commune, som Gudsseieren repræsenterer, men her staae vi midt i en Commune og ville danne ligesom en lille ny Commune; det er misligt.

Statsraad Tesdorpf. Jo bedre Folkene stilles, desto længere ville de være arbejdsdygtige, og efterhaanden træde de Unge jo i de Gamles Sted, og disse bruges paa lempeligere Steder, hvor der stilles ringere Forbringere til deres Kræfter, eller man giver dem et længere fra Gaarden beliggende Huns med en lille Jordlod til Benyttelse, thi den veltjente Gamle har Krav paa vor Understøttelse, og kun nødigt skal han kastes paa Fattigvæsenet. At dette derimod ikke har Forpligtelse ligesaa vel imod disse Arbeidere som imod dem, der have opslidt deres Kræfter i Vøndergaardene, indseer han ikke. Communerne maae tværtimod være glade ved, at vi drage dem ud af deres usle Boliger og slette Forhold, og stille dem under bedre Vilkaar end de almindelige.

Professor Jørgensen har glædet sig over hvad der her er blevet fremført om den danske Arbejder, men han er ei blevet overrasket derved, thi han har selv haft Leilighed til at gjøre den samme Erfaring, at naar vore Arbeidere blot blive levede rigtigt, da staae de ikke tilbage for nogensomhest anden. Naar derfor vore Arbeidere ikke udrette det, de kunde og burde, — og desværre er dette jo ofte Tilfældet, — da falder Skylden herfor væsentligt over paa Arbeidsgiveren, som ei forstaaer at lede dem og benytte deres Kræfter paa den bedste Maade. Man kan ikke sige at vore Arbeidere staae sig; allerede i en

ung Alder ere de ofte stive og Haandledene fulde af Beenknuder, som Beviis for at Arbeidet har været strengt nok, men om det har været produktivt nok er et andet Spørgsmaal.

Her er blevet fremført meget om den daarlige Mad, som Huusmandskonerne lave og vistnok med Ret, men er da den Mad, som man paa de store Gaarde giver Folkene, altid mønsterværdig? Han veed vel, at der gives mange Undtagelser, men han veed ogsaa mange store Gaarde, hvor Folkene nødtigt tage Tjeneste paa Grund af den flette Koft, der ofte kun bliver flet, fordi der mangler Tilsyn og Omhu ved Tillavningen. Naar man paa mange Steder, navnlig i Jylland, klager over Tjenestetjendene og især Malkepigerne, saa er ofte Grunden, at deres Overordnede ere ligegyldige for dem, og gjøre Intet for at vække Selvsølelsen hos dem. Han kjender flere Exempler paa, at det er lykkes ved større Omhu for Folkene at skaffe sig langt dygtigere og paalideligere Folk, og navnlig en Gaard, hvor man tidligere havde overmaade simple Malkepiger, men efterat Gaardens gamle Bygninger vare afbrændte og der ved de nye var taget tilbørligt Hensyn til at skaffe Pigerne bedre Kamre, bedre Koft og i det Hele en bedre Behandling, er det lykkes ikke alene altid at faae Tilbud nok om Piger, der ville tjene i Meieriet, men ogsaa at kunne vælge, saa at ingen Pige som før behøver at ansee det for nogen Skam at have tjent som Malkepige.

Ved et Priisskrift — som der er foreslaaet — vilde der maaskee nok kunne fremkomme adskillige gode Data, men kan der ikke i en Forsamling som denne angives noget Middel til at afhjælpe Manglerne, da vil vist heller ikke et Priisskrift kunne anvise et saadant.

Haandgjerningskolerne kunne vel udrette meget ad indirekte Dei, men som der saa træffende er sagt: „Som Manden, saa Konen“; derfor kunne vi ogsaa være forvisede om, at hæver Manden sig først, da vil han sikkert ogsaa drage Konen med sig, og Selvsølelsen vil vækkes hos Manden, naar han seer sit Arbeide bedre betalt, og er istand til, nogenlunde sorgfrit

at ernære sig og Sine, uden ved det mindste Uheld at behøve at tye til offentlig eller privat Godgjørenhed.

Bægermester Mourier Petersen (Rugaard) troer at kunne constatere, at det — i alt Fald i Jylland — er en reen Undtagelse, naar Kosten findes at være slet paa de store Gaarde. Det var ogsaa umuligt, at Sligt kunde finde Sted i Længden; thi der er intet Overflod af Arbeidere, og var Kosten ikke god, rygtes det snart, og Vanskelighederne ved at faae Folk vilde derved blive endnu større.

Grunden til, at det ofte er saa vanskeligt at faae Malkepiger, ligger ikke deri at deres Kamre skulde være daarligere end de andre Pigers, thi meget ofte have de Alle Kammer tilfælleds, men det ligger ubelukkende i, at Arbeidet er strengere og mindre behageligt, end den øvrige Pigejerning, og desuden deri, at de skulde staae tidligt op om Morgenen. Han har søgt at bøde herpaa ved at lade Drengene lære at malke.

Statsraad Valentiner. Tidligere kunde der vel fine Steder være noget at udsætte paa Kosten, men nu troer han, den i sin Heelhed er god. Folkene sætte stor Priis paa god Koft, og naar de saa desuden i alt Øvrigt nyde en god Behandling, da er det slet ikke vanskeligt, ogsaa for de store Gaardes Vedkommende, at faae Folk, deriblandt Meieripiger. Han havde tidligere en skrap Meierske, som undertiden benyttede mindre heldige Midler til at sætte sig i Respekt, og da var det vanskeligt nok at have Pigerne ret længe; men efterat han har vænnet hende af med dette Uvæsen, kan han have Malkepigerne ligesaa længe som de andre; de have vel temmelig strengt Arbeide, saa længe det staaer paa, men de have da ogsaa megen Tid tilovers, som de paa mange Maader kunne gjøre sig nyttig, naar de blive ledebe lidt.

Det vil meer og meer blive nødvendigt, at man danner sig en fast Arbeiderstamme. Tidligere havde han Folkene boende i Huse med Forblodder paa 3 Ldr. Land og desuden 1 Ko,

og han behandlede da Jorden for dem, men dette er en for kostbar Maade, uden nogen egentlig Fordeel for nogen af Parterne, og derfor giver han dem nu ikke længere Jord, men Godtgjørelse derfor paa andre Maader, og han søger bestandig at faae flere, thi Jordens bedre Dyrkning stiller større og større Fordringer til Arbeidskraften. Desuden bestræber han sig for saa vidt muligt bestandigt at give dem Arbeide, saa at en Arbeider kan tjene 170.—180 Rdlr. om Aaret, og hvis Konen da ogsaa søger at tjene noget ved Strikning, Spinden, Tillæg af Høns og Kyllinger o. s. v., kan en saadan Familie leve ret godt, selv om den har flere Børn, og har den kun et enkelt, kan den endog lægge noget tilside.

Han har tidligere solgt Arbeiderne Fødevarer for en billig Penge, men da dette blev misbrugt, idet de solgte igjen til Andre, er han ophørt dermed. Ogsaa hans Erfaring stadfæster at de faste Arbeidsfolk blive længere arbejdsdygtige end de løse Dagleiere, idet de ikke blive overanstrengte i Utide og bestandig faae en jevn god Kost. Han troer derfor heller ikke at der bringes flere paa Fattigvæsenet ved at ordne Arbeiderforholdet paa denne Maade.

Kammerherre Neergaard: Det vilde der dog sikkert, men Ulemperne ere vel endnu ikke rigtig traadte frem. Det er et Onde, men maastee et nødvendigt Onde.

Candidat Hannemann. Det er vist meget rigtigt, at der bygges nye, sunde og gode Boliger for Arbeiderne, istedetfor de gamle, flette og usunde, men gjør Arbeidsherren ikke Fortreb ved at leie dem ud til en billigere Priis, end han egentlig, financielt taget, kan staae ved, idet det bibringer dem falske Ideer om gode Boligers Værdi, saa det ei kan betale sig for Andre at bygge nye, sunde Huse, istedetfor de gamle. Det forekommer ham, at man enten bør lade Arbeideren boe frit, eller ogsaa lade ham betale fuld Huusleie.

Statsraad Valentiner: Ganske vist vilde det principmæssigt være rigtigst, men han kan ikke svare høiere Leie, med mindre vi give ham høiere Løn.

Statsraad Tesdorpf: Det er for at tilfredsstille Arbejderens Krav til at boe godt og sundt, at vi bør betale ham høiere Løn, thi af det, han nu fortjener (omtrent 150 Rdlr. aarligt), kan han ikke give mere end 6, 8 til 10 Rdlr. i aarlig Leie. Deels ere vore Huse for simple og deels have vi for faa af dem, saa at Indsiddernes Antal stiger stærkt, thi der bygges nu saa faa nye Huse, da det er forbundet med pecuniært Tab.

Grev Holstein-Holsteinborg: Det forekommer ham, at man her vil gaae frem i en positiv philanthropisk Retning, men Tidsaanden er materiel, altsaa netop det Modsatte, idet Enhver kun tænker paa at sikke sig selv og ikke paa at forbedre Huusmændenes Kaar. Desuden sætte disse ogsaa kun ringe Priis paa en god Bolig; han har selv Erfaring herfor, thi for en ringe Huusleie satte han dem ind i nye, sunde, velindrettede Huse, men de brugte kun den ene Stue og lode baade Sovestue, Kjøkken og Spisestue staae ubenyttede; de vare nu engang vante til at have Alting samlet i een Stue, og skjøndt Leien kun var ubetydeligt høiere for disse, end for de gamle og daarlige Huse, havde han dog langt værre ved at holde de nye besatte end de gamle.

Søgermester Vech har gjort den modsatte Erfaring, thi bestandig have de dygtigere Arbejdere havt Sands for og viist Trang til gode Boliger.

Husene paa Godserne ere ofte usle, og man afhjælper kun dette ved enten at rive dem ned, eller ved at sælge den Deel af Huusmandsgodset, der er længere fraliggende.

Statsraad Tesdorpf bemærker mod Grev Holstein: det er politiskt og fuldkommen oekonomiskt rigtigst at stille Arbejderen

gunstigt, aldeles bortseet fra Kjærlighed, Humanitet og Philanthropi.

Statsraad Valentiner: Ja, det er fordeelagtigt baade for Huusbonde og Arbejder at forbedre dennes Kaar. Naar Velværen stiger, da sørge Folk selv for at boe godt og hyggeligt; det er i alt Fald Tilfældet i hans Egn, hvor der bygges mange Smaahuse med lidt Jord til, saa Beboerne komme til at sidde for en Rente eller Leie af 25 til 28 Rdlr.

Grev Holstein: Dette er dog vist kun aldeles localt; thi i mangfoldige Egne griber Indsiddervæsenet om sig paa en saare uheldig Maade.

Mødet den 12te Marts 1862.

Refererende sig til et Foredrag af Prof. Ørsted om de hos vore Kulturplanter forekommende Snylte-svampe spurgte:

General Ørholm: om man ikke har et Middel mod Kartoffelshygdommen i Righed med Veidsning af Hvede. Saa vidt han mindes, er for nogle Aar siden Lørring ved stærk Varme bleven anbefalet dertil.

Profesor Ørsted: Veidsning af Kartoflerne vil ikke nytte noget, thi Rilden til Sygdommen findes indeni Knoldene, medens den derimod hos Hveden sidder uden paa Kornene, nemlig de smaa Svampsporer, der dræbes ved Veidsningen. Han har ogsaa hørt Varme anbefale, og til at yttre sig derom opfordrer han

Handelsgartner Frisenette, der har bevaret Kartoflerne funde og velsmagende hele Vinteren, ved, efterat have tørret dem i Luften, da at nedpakke dem i Voghvedestaller i Kasser, der henses i en frostfri Kjelder. Han troer, at Riisfaller ville gjøre samme Nytte.

Profesor Steenstrup troer vel, at den Forestilling, som Videnskaben ved de sidste Aars Undersøgelser har ført til angaaende Kartoffelsygdommen, er temmelig rigtig, og i al Fald rigtigere end de tidligere, men hvorfor angribes da alle Arterne ikke ligemeget? og dette har han ofte iagttaget, selv hvor de voxede ved Siden af hinanden. Han har troet det hidrørte fra, at ikke alle Arter ere lige haardsføre, og mener derfor det ogsaa vilde være et heldigt Middel til at hæmme Sygdommen, kun at vælge de haardsføre Arter.

Profesor Ørsted. Dette kan vist forklares derved, at Udviklingen af de forskjellige Arter ikke er den samme, ikke lige hurtig, og at derfor det Udviklingsstadium, da de ere meest modtagelige for Sygdommen, hos nogle Arter indtræffer, naar Veiriget er tørt, hos andre, naar det er meget fugtigt, hvilket som bekendt har en stor Indflydelse paa Sygdommens Omfang. Imidlertid tilraader vistnok ogsaa de Bary af den Grund at tage Hensyn til de forskjellige Slags Kartofler.

Profesor Jørgensen. Spelten blev i Foredraget anbefalet som mindre udsat for Brand end de andre Hvedearter. Det er den modsatte Erfaring af den, der nu i flere Aar er gjort paa Landbohøjskolen, thi der har den næsten altid været stærkest angrebet.

Profesor Ørsted. Rühn, en dygtig og kyndig Landmand, anbefaler dog fortrinsviis Spelt, netop fordi den er mindre modtagelig for Brand.

Redakteur Møller-Holst. Ogsaa Babs anbefaler den af denne Grund.

Profesor Jørgensen. Der blev tillige i Foredraget fremhævet, at Røst ikke er en saa farlig Snyltesvamp for Kornet som Brand; men den er vistnok ofte langt værre, ja man har endog Exempler paa, at den for en længere Tid næsten aldeles har fortrængt Hvededyrkingen fra en Egn,

saalebes f. Ex. for 10 Aar siden i Koldingegnen og for 3 til 4 Aar siden i Ringstedegnen.

Professor Ørsted. Da Rusten ikke angriber Kjærnen, men kun enkelte Dele af Straaet, troede han ikke, at den var saa skadelig som Branden, og desuden ville Planterne vistnok ved en normal Væxt i en vel behandlet Jord bedre kunne modstaae Rusten end Branden.

Professor Jørgensen. Det enkelte Korn lider ganske vist mere ved Branden end ved Rusten, men hele Planten hæmmes i sin Væxt, saa den samlede Skade vist ikke bliver mindre; desuden faaer Straaet en ringere Værdi og bliver ofte næsten ubrugeligt. Han troer, at maaskee snarere en forceret end en slet Dyrkning begunstiger Rusten.

Statsraad Drewsen. Har Viinshygdommen sit Udspring af de samme Aarsager som de her omtalte Planteshygdomme?

Professor Ørsted. Ja, men den kan dræbes ved Svovl, da den forplanter sig ved Sporer og holder sig paa Druernes Overflade. Den maa nærmest sammenlignes med Rusten.
